

Претходну колумну сам завршио констатацијом да поделе, без сумње, јесу лоша ствар, али да су лажни, привидни или наметнути консензуси још много гори.

О једном од тих, делом лажних, а делом наметнутих консензуса, оном о „Европи без алтернативе“, писао сам већ доста на овим страницама, и то знатно пре него што је у условима актуелне кризе почела да се љуља, бледи и расплињује ова фатаморгана земаљског раја оивиченог жутим звездама на плавој подлози. Али сада бих се позабавио неким другим, мање атрактивним „консензусима“, који не ангажују толико политичких страсти и енергије, али иза којих се крије ништа мања количина сумњивог подразумевања, заташкавања и манипулације.

Ево, на пример, прича о „бланко оставкама“, том „мрачном“, „антиевропском“ реликту недемократске парламентарне прошлости, тако рећи, последњој – добро, не рачунајући вазда актуелног Ратка Младића – препреци која се испречила између Србије и њене евро-будућности. Институција је, сложићемо се, доста ружна, као што су непривлачне и све друге институције које почивају на песимистичкој претпоставци о људској природи и карактеру, али то још увек не значи да би без њих било боље.

Данима и месецима медији брује о томе и славodobитно најављују како је „бланко оставкама коначно одзвонило“ и како „Европа тражи“ њихово укидање. Понављам и наглашавам, институција је ружна и заиста посланика ставља у положај некога ко је суштински подређен и зависан од воље партијског врха. Али, поштено говорећи, тај посланик се на листи и нашао и изабран је захваљујући том партијском врху (нешто је другачија ствар тамо где се бира по већинском принципу и заокружује име конкретног кандидата).

Да подсетимо, реч је о институционализованој могућности, односно „праву“ посланика да свој мандат „стави на располагање“ странци на чијој листи је изабран, а што у преводу значи да посланици са странкама потписују „уговоре“ које ове према потреби могу да активирају и тако се ратосиљају неподобног посланика. Додуше, после неколико скандала у вези са тим, ова институција се користи ретко и више представља претњу него што се примењује.

Данима и месецима медији брује о томе и славodobитно најављују како је „бланко оставкама коначно одзвонило“ и како „Европа тражи“ њихово укидање. Понављам и наглашавам, институција је ружна и заиста посланика ставља у положај некога ко је суштински подређен и зависан од воље партијског врха. Али, поштено говорећи, тај посланик се на листи и нашао и изабран је захваљујући том партијском врху (нешто је другачија ствар тамо где се бира по већинском принципу и заокружује име конкретног кандидата). Елем, не гласају грађани за одређену листу због онога ко се на њој нашао на 5. 15. или 115. месту, него због – пре свега – поверења у страначког лидера, његову харизму, убедљивост, изглед и политику коју он оличава. Редослед критеријума при избору може бити и нешто другачији од овог наведеног, али у основи глас се за „Слобу“, „Воју“, „Вељу“, „Бориса“, „Тому“, а не за написане партијске програме или личности са листе.

Да ли је могуће да се више нико не сећа како је 2005. агилни Богољуб Карић за тили час саставио читав посланички клуб у тадашњем парламенту (и ко зна докле би догурао да га у том бизнису нису омели), иако ни он као политичар нити његова странка нису уопште ни постојали у време избора за тадашњи скупштински сазив? И зна ли ико да и данас у покрајинском парламенту, једва две и по године после од избора, седи посланик који је изабран као члан ДСС-а (додуше, по већинском принципу, али уз њихов „бренд“ и логистику), да би одмах потом прешао у клуб ДС, а сада је, ваљда, у посланичкој групи Маје Гојковић и „Региона Србије“?! Али то очигледно није интересантна тема за наше реформске медије.

Узгред, није то много другачије ни у тзв. „развијеном демократијама“, само се о томе ретко говори, ваљда да се не би „урушавало поверење“. Није ли се пре неколико дана, приликом гласања о поверењу влади Силвија Берлусконија у италијанском парламенту, неколико посланика опозиције такође напрасно и мистериозно „предомислило“ у последњем тренутку? А о злогласној пракси и појму „лобирања“ у америчком Конгресу, да и не говоримо.

Није ли се пре неколико дана, приликом гласања о поверењу влади Силвија Берлусконија у италијанском парламенту, неколико посланика опозиције такође напрасно и мистериозно „предомислило“ у последњем тренутку? А о злогласној пракси и појму „лобирања“ у америчком Конгресу, да и не говоримо.

И пустимо квазиаргументе типа како ће, наводно, оне који се буду непринципијелно понашали „грађани казнити“ на наредним изборима. Чак и независно од кратког народног памћења (које се још скраћује спиновањем и разним медијским кампањама), ови хероји „слободног посланичког мандата“ прилику да реше све своје егзистенцијалне проблеме ионако добијају само једном у каријери. Главна лото-премија (не говоримо о оним периодичним, ситним и рутинским „томболама“) страшно се тешко добија, а готово да је математички искључена могућност да би се то могло догодити чак два пута.

Наравно да нису и да не би сви били такви. Али ланац је чврст онолико колико је чврста његова најслабија карика – а то исто важи и за институције.

Укратко, укидање „бланко оставке“ или неког сличног облика посланичког обавезивања не да не би јачало „демократију“ и политичку одговорност, него би то (наглашавам: не говорим ванвремено, него о Србији овде и сада) увођење потпуно слободног посланичког мандата било буквално (прет)последњи корак у потпуном урушавању самог смисла демократских избора и каквог-таквог народног представништва. Наиме, овде посланици представљају партијске врхове и лидере, а ови, опет, представљају неки, мада често деформисан, израз воље грађана. С друге стране, посланици ослобођени бланко оставки, а при том не везани императивним („делегатским“) мандатом сопствене базе, не би представљали баш никога.

Укидање „бланко оставке“ или неког сличног облика посланичког обавезивања не да не би јачало „демократију“ и политичку одговорност, него би то увођење потпуно слободног посланичког мандата било буквално (прет)последњи корак у потпуном урушавању самог смисла демократских избора и каквог-таквог народног представништва.

Странке јесу непривлачна „политичка предузећа“, али овакви посланици би били „самостални угоститељи“ и „индивидуални политички предузимачи“ у трагању за заинтересованим купцима њихове „робе“, односно скупштинског гласа. А са таквима се много лакше нађе „заједнички језик“ и „повољна цена“, него са страначким лидерима који ипак морају да се брину за цело предузеће, а и да воде рачуна о сопственом имиџу и добром гласу. Далеко од тога да се и са странкама, односно лидерима, не може „договорити“, али је то ипак знатно теже, компликованије, па и скупље, него када се прави једнократни дил са неком усамљеном „звездом прелазног рока“, или два-три посланика који у неком моменту представљају језичак на политичкој ваги.

И зато апелујем да се нипошто не срља у промене изборног законодавства, чак ни када је реч о овој, наизглед, ситној ствари као што су оставке, а камоли неке важније теме, попут изборног система и сл. Има ова земља неупоредиво већих проблема и брига. А што се „бланко оставки“ тиче, има ту сигурно доста политичко-медијске инерције и нешто од синдрома оне балканске жабе у јурњави за „европским стандардима“. Али верујем да се у овом актуелном и необичном консензусу у галами против „бланко оставки“ барем једним делом ради и о томе да заинтересовани купци – у првом реду, крупни бизнис и страни политички чиниоци – процењују да ће на овај начин, уситњавањем „понуде“ и спречавањем партијске „картелизације“, домаћа политичка роба постати још знатно јефтинија и доступнија.